

ARUANNE
„KULTUURIPOLIITIKA PÕHIALUSED AASTANI 2020“
TÄITMISE KOHTA

Kultuuriministeerium 2016

Sissejuhatus

Kultuuripoliitika eesmärgiks on kujundada loovust väärtustav ühiskond, hoides ja edendades eesti rahvuslikku identiteeti, uurides, talletades ja kandes edasi kultuurimälu ning luues soodsad tingimused elujõulise, avatud ning mitmekesise kultuuriruumi arenguks ja kultuuris osalemiseks.

Riigikogus 2014. aasta 12. veebruaril vastu võetud „Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020“ (RT III, 14.02.2014, 2) on aluseks riiklike otsuste tegemisel kultuurivaldkonnas aastani 2020. See strateegiline dokument on jätk 1998. aastal Riigikogus vastu võetud Eesti riigi kultuuripoliitika põhialustele (RT I, 1998, 81, 13531).

Vabariigi valitsusel on kohustus esitada igal aastal Riigikogu täiskogu kevadistungijärgu jooksul ettekanne põhialuste elluviimise kohta. 2015. aastal tegi valitsuse esindajana kultuuriminister Riigikogus ettekande 10. juunil. 2016. aastal tutvustab kultuuriminister põhialuste elluviimist 17. veebruaril toimuval Riigikogu istungil.

Riik on kultuuripoliitika elluviimisel lähtunud „Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020“ (edaspidi Kultuur2020) kehtestatud eesmärkidest. Kultuur2020 põhimõtted on olnud aluseks kultuuriministeeriumi arengukavade ja tööplaanide koostamisel.

Oluline osa strateegiadokumendis kokku lepitud põhimõtetest eeldab järjepidevat ja planeeritud tegevust ning tulemusi ei ole võimalik mõõta iga kalendriaasta lõikes. Käesolev aruanne „Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020“ täitmise kohta toob esile eelkõige need eesmärgid, mis suudeti 2015. aastal kas saavutada või toimus oluline edasimineku. Samuti toome välja olulised arengud, mis 2016. aastal jõuavad lõpusirgele või on konkreetsetes kultuuripoliitika valdkonnas olulised.

Aruande struktuur koosneb kahest osast ja sarnaneb Kultuur2020 ülesehitusele. Esimeses osas keskendutakse kultuuripoliitika kujundamise ja elluviimise põhimõtetele ning seejärel tutvustatakse arenguid kõigis Kultuur2020 nimetatud valdkondade lõikes. Oluline on märkida, et mõned üldised kultuuripoliitika kujundamise põhimõtted ei ole kajastatud esimeses osas, vaid toodud välja nende valdkondade juures, kus antud põhimõtet on rakendatud. Samas on esimeses osas välja toodud mõned olulised mingi konkreetse valdkonna või valdkondade ülesed teemad, näiteks kunstniku- ja kirjanikupalk.

Aruandes tuuakse läbivalt välja konkreetne Kultuur2020 põhimõte ja seejärel kirjeldatakse lühidalt 2015. aastal toimunud arenguid või 2016. aastaks planeeritud tegevusi.

Kultuuripoliitika kujundamise ja elluviimise põhimõtted

Kultuur2020, p 11: ././ Riik võtab suuna riigiga töösuhtes olevate kõrgharidusega kultuuritöötajate ja kutsekvalifikatsiooniga atesteeritud spetsialistide miinimumtöötasu tõstmiseks täistööaja korral Eesti keskmise palga tasemele. Riik kohtleb riigi osalusel asutatud sihtasutusi ja avalik-õiguslikke juriidilisi isikuid optimaalsete koosseisude korral samaväärselt riigiasutustega.

- 8. detsembril 2015 sõlmiti TALOga ühiste kavatsuste kokkulepe, milles seisab: “Kultuuritöötaja, kes töötab täiskoormusel töökohal, mis on kõrgharidusnõudega või kõrgema kutsekvalifikatsiooninõudega või spetsiifiliste erialaste teadmiste nõudega ametikohad, kus erialaseid teadmisi ja kogemuslikku pädevust võib võrdsustada kõrghariduse või kõrgema kutsekvalifikatsiooniga, riigiasutuses, riigi osalusega eraõiguslikus sihtasutuses või avalik-õiguslikus asutuses, tõuseb brutotöötasu alammäär vähemalt 830 euronit alates 2016.aastast.
- 2015. aastal otsustas Kultuuriministeerium käivitada kunstniku- ja kirjanikupalga pilootprojekti. Selle eesmärk on võimaldada tippvormis vabakutselistel kirjanikel ja kunstnikel pühenduda pikema perioodi vältel loometööle ja panustada seeläbi Eesti kultuuri arengusse. Loomeliidud on viis kirjanikku ja viis kunstnikku välja valinud ning järgneva kolme aasta jooksul tagatakse neile eelmise aasta riigi keskmine brutopalk ja seeläbi ka sotsiaalsed garantiid.

Kultuur2020, p 12: Vabakutselistele loovisikutele, kelle sissetulekutelt on tasutud tööjõumaksud võrdsetel alustel teiste töötajate ja registreeritud ettevõtjatena tegutsejatega, tuleb tagada ravikindlustus sõltumata sissetulekute regulaarsusest.

- Alates 1. jaanuarist 2016 on ravikindlustus garanteeritud kõigile võlaõiguslike lepingute alusel töötajatele, kelle töötasudelt on laekunud sotsiaalmaksu kuus kokku vähemalt miinimummäära ulatuses.

Kultuur2020, p 8: Kultuuriehitiste rajamine peab olema vastutustundlik ning arvestama tulevikuvajaduste ja võimalike lisanduvate kuludega.

- 2016. aasta septembris avatakse Eesti Rahva Muuseumi uus hoone Tartus.

- 2017. aasta riigieelarve arutelul on Kultuuriministeeriumi eesmärk aidata leida vahendeid Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia saali ehitamiseks ja leida lisavahendid Arvo Pärdi keskuse ülalpidamiseks multifunktsionaalse teadus- haridus- külastuskeskusena.

Kultuur2020, p 21: Riik väärtustab laulu- ja tantsupeoliikumise olulist mõju kultuuri- ja hariduselus ning ühiskonnas laiemalt. /.../

Kultuur2020, p 36,4: 36.4 /.../ Laulu- ja tantsupidude traditsioon on suure kultuurilise ja majandusliku mõjuga, kohalike omavalitsuste ja riigi poolt koos kodanikeühendustega ning rahvamajade võrgustikuga toetatud ja hoitud protsess, mis tipneb regulaarselt paikkondlike ja üleriigiliste laulu- ja tantsupidudega

- RES 2017-2020 arutelul on Kultuuriministeeriumi eesmärk leida vahendid „Kalevi“ staadioni ümberehituseks sooviga see muuta kohaks, mis vastaks tantsurahva vajadustele ning tantsupeo tingimustele. Riigipoolse toetuse eelduseks peaks olema Tallinna linna võrdne panus taristu uuendamisse.
- RES 2017-2020 arutelul tuleb ette näha vahendid 2017 aastal toimuva noorte laulu-ja tantsupeo, 2018 aastal toimuva Gaudeamuse laulupeo ja 2019 aastal toimuva üldlaulu-ja tantsupeo rahastamiseks vajalikus mahus. 2019 aastal tähistame üheskoos 150. aasta möödumist esimesest laulupeost, mis toimus 1869 aastal Tartus ja kahekümnendat tantsupidu.

Kultuur 2020, p 17: Riik soodustab loomemajanduse arengut osana teadmistepõhisest majandusest. Eesmärgiks on tõsta uuenduslikkuse ja loovuse abil riigi konkurentsivõimet, muutudes seeläbi vahendajast väärtuste loojaks.

- 2015. aastal avanesid kultuuri- ja loomesektorile Euroopa Liidu 2014-2020 finantsperioodi rahastamisvõimalused loomemajanduse arendamise meetmest, mille kogumaht on 20 miljonit eurot.

Kultuur2020, p 23: Riik loob erivajadustega inimestele paremad võimalused kultuurist osasaamiseks, arvestades kultuuritaristu rajamisel ja renoveerimisel puudega inimeste vajadustega ja toetades kultuuriasutustes erivajadustega (sh liikumis-, meele-, vaimu- või muu puudega) inimeste kaasamiseks elluviidavaid algatusi ja programme.

- 2015. aasta 11. detsembril liitusid Kultuuriministeerium ja Sotsiaalministeerium mitmekesisuse kokkuleppega, mille eesmärgiks on veelgi enam toetada ja väärtustada mitmekesisuse ja võrdse kohtlemise põhimõtteid.

Valdkondade prioriteedid

Arhitektuur ja disain

Kultuur2020, p 2: Haridusvaldkonna korraldamisel tuleb arvestada, et kultuuris osalejate järelkasvu tagamiseks on oluline alustada kultuurialaste teadmiste ja oskuste omandamisega juba varases eas. /.../

- Arhitektuurikeskus, Kultuuriministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium ja teised osapooled on valmis saamas arhitektuuri valikkursuse ainekava gümnaasiumidele. Arhitektuuriõppe eesmärk on suurendada noortel juba varases eas ruumiteadlikkust ning seeläbi tekitada huvi avaliku ruumi kujunemise protsesside vastu.

Kultuur2002, p 24.4 Riik toetab osavõttu rahvusvahelistest arhitektuurivaldkonna suursündmustest ja osaleb aktiivselt rahvusvaheliste arhitektuuripoliitika kujundamisel.

- Kultuuriministeerium ja Kultuurkapital toetavad Eesti osalemist 2016. aasta mais toimival Veneetsia arhitektuuri biennaalil.

Etenduskuunstid

Kultuur2020, p 26.2: Etendusasutuste riigipoolne rahastamine toimub kuni kolm aastat vältavate rahastamislepingute alusel. Püsiva repertuaariga etendusasutusi toetatakse otse riigieelarvest valdkonnaga läbi arutatud põhimõtete alusel. Projektipõhiseid etendusasutusi ja üksikprojekte toetab Eesti Kultuurikapital. Samuti toetab riik olulisemate teatri- ja tantsuagentuuride tegevust, etenduskunstifestivalide korraldamist ja etendusasutuste rahvusvahelistumist

- 2015. aastal tehti mitmed valdkonnale olulised investeerimisotsused või alustati ehitustegevustega. Nimetagem siinkohal Ugala täieliku renoveerimise, Rakvere teatri proovisaali, Vanemuise teatri lavatehnika renoveerimise ja NUKU suure saaliga seotud otsused või tööde alustamised.
- Valmistati ette etendusasutuse seaduse muutmise eelnõud, mis muudab etendusasutuste rahastamist ning korrastab organisatsioonide tegevuse aluseid. Eesmärk on esitada eelnõu Riigikogule käesoleva aasta jooksul.

Filmikunst

Kultuur 2020, p 27.4 Eestis toetatakse filmikunsti rahvusvahelistumist ja kaastootmist teiste maade filmiettevõtete ja -tegijatega. Eestis on professionaalsed spetsialistid ja taristu, et rahvusvahelised ettevõtted saaksid Eestis teostada tele- ja filmiprojekte. Tegutsevad regionaalsed fondid audiovisuaalse sisu tootmisteenusel rahvusvaheliseks pakkumiseks Eestis ja Eestit võtete sihtmaana rahvusvaheliselt turundav organisatsioon

- 2015. aastal töötati välja filmi finantsstiimuli rakendamise alused ning valitsus kinnitas ka vastavad ressursid süsteemi rakendamiseks. Finantsstiimul rakendus Eesti Filmi Instituudi poolt 2016. aastast ja on mõeldud tagastamatu riigiabina väliskapitalil põhineva audiovisuaaloodanguga tootmise toetamiseks Eesti territooriumil.
- 2016. aastal on plaanis väliskapitalil toodetavate filmide tootmiseks Eestis loodud finantsstiimulite süsteemi pilootprojekti tulemuste analüüs ning vajadusel leppida kokku edasised sammud.

Muusika

Kultuur 2020, p 28.4: Riigi ja erasektori koostöös on loodud pillifondid, mis soetavad, uuendavad, haldavad ja rendivad välja muusikainstrumente eesti muusikute rahvusvahelise konkurentsivõime tagamiseks.

- Kultuuriministeeriumi eestvedamisel loodi detsembris Pillifond, mille asutajateks olid Swedbank, Eesti Rahvuskultuuri Fond ja maestro Paavo Järvi. Fondi eesmärgiks on toetada helikunsti läbi muusikainstrumentide soetamise, väärtuse kasvatamise ja nende kasutamise võimaldamise. Pillifond hakkab soetama ajaloolise tähtsuse või kõrge väärtusega muusikainstrumente ja annab need konkursi alusel kasutada meie tippinterpretidele. Fookuses on rariteetsed ja kvaliteetsed keelpillid, mille väärtus peaks ajas kasvama või vähemalt säilima. Pillifond võtab vastu toetusi ja annetusi, kuid fondi on võimalik ka tähtajaliselt investeerida. Sellise interpretidele mõeldud Pillifondi loomine on ülihea näide era- ja avaliku sektori koostööst, kui ühest võimalusest kultuuri lisaraha tuua.

Kultuur 2020, p 28.1: Riik soodustab eesti muusikaelu mitmekesisust, luues võimalusi kõrgetasemelisest muusikaelust osasaamiseks üle Eesti ja viies järjepidevalt kontserdikogemuse laste ja noorteni.

- 2015. aasta oli muusika teema-aasta, mille läbivaks eesmärgiks oli eesti muusika ja muusikute nähtavuse ja kuuldavuse suurendamine ning selle üheks omapärasemaks ja eredamaks näiteks jäi suurt rahvusvahelist tähelepanu ja positiivseid emotsioone pakkunud lauldes edasi antud turvalisuse teadaanded Tallinna Lennujaamas.

Kirjandus ja kirjastamine

Kultuur 2020, p 29.2: Lugemisharjumuse laiendamine on oluline kõikides vanuserühmades, ennekõike aga laste ja noorte hulgas.

- Eesti Lastekirjanduse Keskuse eestvedamisel taastati traditsioon kinkida kõikidele Eestis sündivatele lastele raamat. Ikka selleks, et väärtustada meie omamaist lastekirjandust ja lugemist ning seda juba võimalikult varajases eas. Uus beebidele kingitav raamat kannab pealkirja „Pisike puu“ ning seda jagatakse rahvaraamatukogude kaudu.

Kultuur 2020, p 29.5: /.../ Eesti ja eesti kultuuri tutvustamisel maailmale kirjanduse kaudu on vajalik osaleda rahvusvahelistel kirjandusfestivalidel ja raamatumessidel. /.../

- Täiskasvanud kirjandusesõpradele oli möödunud aasta lõpus oluline sündmus kui sai allkirjad leping, et Eesti on koos Läti ja Leeduga aastal 2018 Londoni raamatumessil peakülaline. See kevadeti Londonis toimuv suursündmus on Euroopa suuruselt teine raamatumess ning seda peetakse ka maailma tähtsamate ja mõjukamate messide hulka kuuluvaks. Peakülaliseks olemine avab uksi eesti kirjanduse rahvusvahelisele levile ja tõstab eesti kirjanduse tuntust.

Kujutav kunst

Kultuur2020, p 30.1: Riik peab oluliseks Eesti kunstielu rahvusvahelistumist, et siinsed kunstnikud, kuraatorid ja kriitikud osaleksid aktiivselt maailma kunstielus ning Eestis korraldataks rahvusvahelisi näitusi ja kunstiprojekte. Eesti osaleb rahvuspaviljoniga Veneetsia kunstibiennaalil, pöörates senisest suuremat tähelepanu koostööprojektidele teiste riikidega.

- Veneetsia biennaalil oli Eesti taas väljas rahvuspaviljoniga. See on rahvusvahelise kunstielu nn 0-punkt ning sellel ning mitmetel tippmessidel osalemine laiendab rahvusvahelist tähelepanu Eesti kunsti vastu.

Kultuur2020, p 30.3: Riik toetab näituseasutuste tegevust, et luua üle Eesti võimalused osa saada kujutavast kunstist ja pakkuda kunstnikele võimalusi oma tööde tutvustamiseks laiemale avalikkusele.

- 2016. aastal jätkub kunstivaldkonna rahastamise aluste väljatöötamine. Märksõnadeks on regionaalsus, näituseasutused, tasakaalu leidmine organisatsioonide ja institutsioonide soovide ning riigipoolsete rahastamisvõimaluste vahel.

Kultuuriajakirjandus ja meedia

Kultuur2020, p 31.2: Kultuuriajakirjandus moodustab võrgustiku, mille osadeks on Eesti Rahvusringhääling, riigi toetatud väljaanded, erameedia ja omaalgatuslik meedia. Riik tähtsustab omaalgatusliku meedia rolli uute arengute teadvustaja ja vahendajana ning kultuurikriitika kasvulavana

- 2015. aastal valmis vahekokkuvõtte Kultuuriministeeriumi tellitud ja Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituudi poolt läbiviidud kultuuriajakirjanduse uuringu esimene etapi kohta. Uuring valmib 2016. aastal ning selle tulemuste põhjal analüüsitakse ja kaasajastatakse kultuuriajakirjanduse võrgustikku.

Kultuuriline mitmekesisus

Kultuur2020, p 32.1: Riikliku kultuuripoliitika eesmärk on Eestis elavate rahvusvähemuste Eesti ühiskonda ja kultuuriruumi lõimumise toetamine /.../

- 2015. aastal toetas riik Rahvusringhäälingu uue telekanali avamist. ETV+ võimaldab venekeelsel rahvusvähemusel saada osa Eesti inforuumist ning seeläbi soodustab lõimumist ühiskonnas.
- Alates 01.01.2016 jõustunud seadusemuudatusega saavad määratlemata kodakondsusega vanemate Eestis sündinud lapsed automaatselt Eesti kodakondsuse. Ka alla 15-aastased lapsed, kelle mõlemad vanemad on määratlemata kodakondsusega ja kellel on õigus Eesti kodakondsusele, saavad samuti Eesti kodakondsuse, kui vanemad sellest ei loobu ühe aasta jooksul.

Muinsuskaitse

Kultuur2020, p 33.3: Riik toetab mälestiste omanikke, et tagada oluliste objektide säilimine. Riik finantseerib muinsuskaitsete väärtuste väljaselgitamiseks ja säilitamiseks vajalike otsuste tegemise alusmaterjalide (sh uuringud, eritingimused) koostamist.

- 2015. aastal läbis uus muinsuskaitseadus esimese kooskõlastusringi. Eelnõu eesmärk on anda tuge ja motivatsioon omanikele meie ühise pärandi hoidmiseks ja korrastamiseks.
- 2016. aasta lõpuks saab läbi mõisakoolide programm, kuid see on olnud hea õppetund sellest, kuidas kultuuripärandit saab kasutada uues funktsioonis. Hetkel on planeerimisjärgus uued toetusprogrammid kultuuripärandi hoidmiseks ja taaselustamiseks ning ka siin loodame heal koostööle rahvusvaheliste partneritega.

Muuseumid

Kultuur2020, p 34.2: 34.5 Riik lähtub muuseumivõrgu kujundamisel asutuste tegevuse jätkusuutlikkuse ja muuseumide mitmekesisuse tagamisest. Seejuures kaasatakse tegevuste elluviimiseks ja elanikkonna ligipääsu suurendamiseks partnereid nii kohaliku omavalitsuse tasemel kui ka erasektorist. /.../

- 2015. aastal jätkus muuseumivõrgustiku korrastamine eesmärgiga võimaldada muuseumidel rohkem panustada sisutegevustesse. 2016. aastal alustavad uues vormis SA Spordi- ja olümpiamuuseum, Viljandi Muuseum, Eesti Kunstimuuseum ja Saaremaa muuseum. Lisaks on esialgsed kokkulepped Harjumaa muuseumi üle andmiseks kohalikele omavalitsustele.
- Muuseumivõrgustiku korrastamisega soovime lõpuni jõuda 2018. aasta lõpuks kui riigimuuseumina jääb praeguse kava kohaselt edasi tegutsema ainult Eesti Rahva Muuseum ning ülejäänud kultuuriministeriumi haldusala riigimuuseumid on kas liidetud, antud üle kohalikele omavalitsustele või ümber kujundatud sihtasutuseks.

Raamatukogud

Kultuur2020, p 35.5: Avalik-õiguslik Eesti Rahvusraamatukogu kogub, säilitab ja teeb kättesaadavaks olulisema osa Eestis ilmunud või Eestit puudutavatest teavikutest. Samuti tegutseb Rahvusraamatukogu parlamendiraamatukoguna, tagades Riigikogu jt. põhiseaduslike institutsioonide infoteeninduse, ning raamatukogunduse arenduskeskusena. Rahvusraamatukogu on

oma valdkonnas üks kesksetest asutustest Eesti kultuuripärandi digiteerimisel, säilitamisel ja selle kättesaadavaks tegemisel.

- Valitsus on Riigikogule esitanud säilituseksemplari seaduse, mille koostamisel 2015. aastal lähtuti Kultuur2020 eesmärkidest.
- Koostöös Rahvusraamatukoguga on ettevalmistamisel e-raamatute laenutuskeskkonna loomine. Hetkel on e-raamatuid võimalik laenutada ainult Tallinna Keskraamatukogu kasutajatel. Sel aastal valmiva analüüsi tulemusel valime välja sobivaima lahenduse, eesmärgiga teha 2018.a. lõpuks e-raamatute laenutamise võimalus kättesaadavaks.

Rahvakultuur

Kultuur2020, p 36,1: Eesti kultuuri tugevuseks on väärtuspõhisus, osaluskeskne tegevus, omanäolised kultuuriruumid ning nende eripärad, identiteedid ja inimesed, kes kannavad edasi paikkondlikke kombeid, murdekeelt ja elulaadi.

- Rahvakultuuri 2015. aasta tähtsündmuseks oli Obinitsa küla olemine Soome-Ugri kultuuripealinnaks. Obinitsa sai väikse kogukonnana tublilt hakkama suure ning olulise sündmusega, tõstes oma küla, kogukonna ja seto kultuuri jõuliselt Soome-Ugri riikide tähelepanu keskmesse.